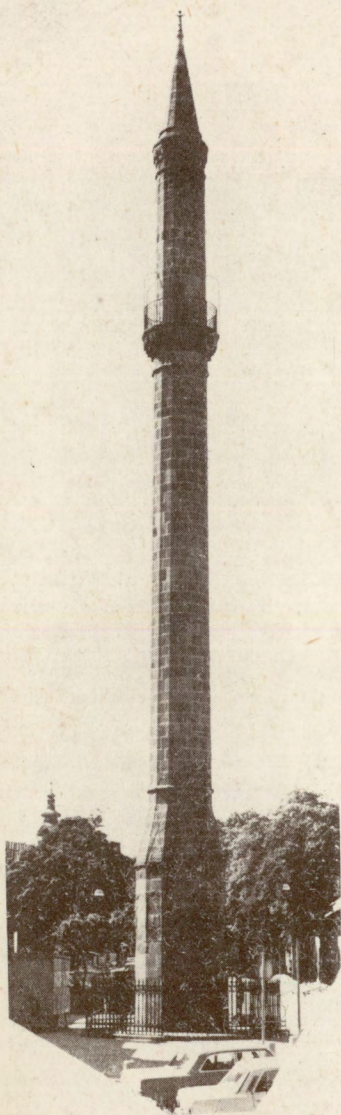


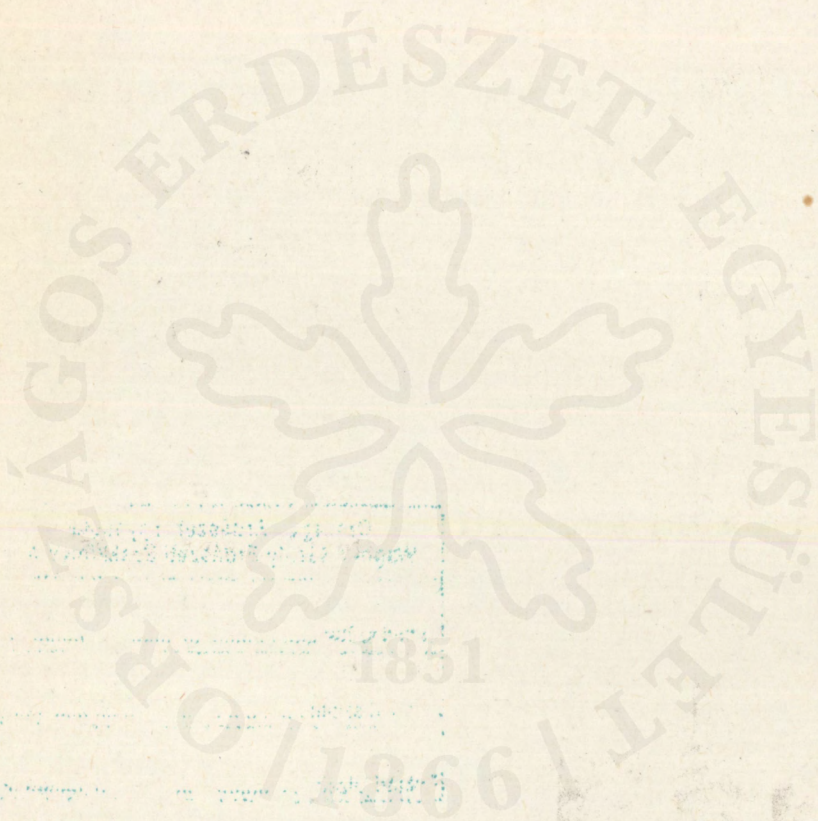
*Az Országos
Erdészeti Egyesület*

**1985. évi
Egri
Vándorgyűlése**

**A Mátrai Erdő-
és Fafeldolgozó Gazdaság
területén**



1985. augusztus 9—10.



Az Országos Erdészeti Egyesület

OEE Könyvtár
Áll.Ell. 2024

1985. évi Egri Vándorgyűlése

**A Mátrai Erdő- és Fafeldolgozó
Gazdaság területén**

Országos Erdészeti Egyesület Wagner Károly Erdészeti Szakkönyvtár	
Leltári szám:	2651/L2024
Csoport szám:	IV
Raktári jelzet:	20/0.

1985. augusztus 9—10.

Szerkesztette:

Zilahy Aladár

Felelős kiadó: Dr. Kovács Jenő vezérigazgató
Révai Nyomda Egri Gyáregység 85 0891 (750 példány)
Felelős vezető: Horváth Józsefné dr.

A vándorgyűlés programja:

1985. augusztus 9.

- 9.44 h. Vendégek érkezése Eger vasútállomásra
- 10.30 h. A közgyűlés megnyitója (Sportcsarnok—Eger—Népkert)
Beszámolók, kitüntetések átadása, hozzászólások.
Közben: 11.30 h. Szünet
- 13.30 h. Ebéd (Park Szálló)
- 14.30 h. Választás (Sportcsarnok)
- 17.00 h. Szabad program
- 19.30 h. Vacsora — baráti találkozó (Park Szálló)

1985. augusztus 10.

- 7.00 h. Reggeli (szálláshelyen)
- 8.00 h. Indulás a szakmai bemutatóra (Park Szálló elől autóbusszokkal. A Kereskedelmi Szakközépiskola Kollégiuma és a Katonai Kollégium elől az autóbusszok 7.30 h-kor indulnak).
Útvonal: Eger—Felsőtárkány—Oldalvölgy—Bükkfennsík—Szilvásvárads.
- 8.45 h. Szakmai bemutató a Felsőtárkányi Erdészeti területén.
- 11.00 h. Tízórai.
- 12.30 h. Szilvásváradon a Fogathajtó-VB színhelyén — négyes-fogatok akadályhajtása.
- 14.00 h. Erdei Múzeum épületének átadása
- 14.30 h. Ebéd
- 16.00 h. Autóbusz indul Egerbe a vasútállomásra.

Vendégfogadás:

Eger vasútállomáson 9-én, a 9.44 órakor érkező gyorsvonatnál. (Itt, a Nagy József utcai parkolóban, megkülönböztetett jelzésű autóbusz áll azok rendelkezésére, akik a közgyűlés megkezdése előtt csomagjaikat a szálláshelyükre kívánják vinni.)

Elszállásolás:

Kereskedelmi Szakközépiskola Kollégiuma, Katonai Kollégium, Mezőgazdasági Szakmunkásképző Kollégiuma, Hotel Unicornis, Hotel Eger, Hotel Park; 2—3—4 ágyas szobákban.

Információ:

Egerben, a Sportcsarnokban (Népkert) 9-én, 8 órától információs iroda működik.

Itt vehetők át az étkezési jegyek, a szállásnyugta és a részletes programismertető csomag.

Ugyanitt 8.00 h-tól 17.00 h-ig büfé és alkalmi postahivatal is áll a résztvevők rendelkezésére.

Közlekedés:

A saját, vagy vállalati gépkocsin érkezők gépkocsijaikkal Egerben szálláshelyük közelében parkolhatnak. (Ezen kívül parkolási lehetőség van biztosítva a Nagy József utcában és az Eger Szálló udvari parkolójában.)

Augusztus 10-én, a szakmai programon a különjáratú autóbuszok igénybevétele kötelező.

Vállalati gépkocsik 10-én, Szilvássváradon, a fedett Lovarda melletti parkolóban várhatják autóbuszon érkező utasaikat.

*„Csodaszép helyen Eger vára van.
A völgyre fekszik egy
hegyoromzaton”.*

EGER

E fenti sorok előszóiban Tinódi Lantos Sebestyén ajkát hagyták el először, Egervár dicső viadala után, az 1552. évben.

Eger története azonban nem ezzel a világhírű eseménnyel kezdődik, hanem a régmúlt századok ködös homályába vész, amikor időszámításunk kezdete előtti korokból a környéken, nem egy helyen, települések maradványai kerültek napvilágra. A város nyugati szélét határoló Szépasszony-völgyben pedig honfoglalás kori sírokat találtak, amelyek azt bizonyítják, hogy a honfoglaló ősök megszállták a Bükk-aljai részeket és itt főként vadászatra rendezkedtek be.

Amikor a vándorlások és kalandozások lassan megszűntek, megkezdődött az Eger patak völgyét borító vadvizes erdők irtása és a letelepedés nyomán komolyabb méretűvé vált a tartósabb építkezés is.

A hegyekből induló Eger patak itt éri el az Alföldbe váltó tájat. E földrajzilag fontos hely, — itt a legrövidebb az út az Alföld és a hegyvidék között — készítette I. István királyt arra, hogy az utat legjobban itt védhető egri várdombon alapítsa meg országa első püspökségének egyikét 1009-ben.

Igy lett Eger püspöki székhely és a máig is élő hagyomány szerint a várdombon épülő első székesegyház építkezésében István király többször személyesen gyönyörködött egy magaslatról. Ezt a helyet azóta is „Királyszék”-nek nevezik.

Az István király által alapított püspöki székhelyről kiindulva terjedt el az északi és keleti országrészekben a kereszténység és ezzel együtt a műveltség.

A XI—XIII. századokban Eger jelentősége egyre nő és az Árpád-ház királyai többször megfordulnak itt. A krónikák elmondják, hogy Imre király is gyakran időzött Egerben, itt is halt meg, s a várban épült székesegyház kriptájában temették el.

A vár azonban ekkor még nem komoly ellenállásra alkalmas hely, hisz a tatárok 1241-ben minden különösebb nehézség nélkül dúlják fel a várost, kirabolják és felégetik a székesegyházat is.

IV. Béla király a tatárjárás után komoly kővár építésére ad engedélyt Lambert egri püspöknek és a század második felében Eger vára már számottevő erősség az országban.



Líceum. Épült 1765—1785 között, Fellner Jakab tervei szerint
(Fotó: Zilahy Aladár)

Érdemes megjegyezni, hogy az egri püspöki székből már az Árpádok alatt is olyanok ültek, akik tekintélyes részt vettek az ország ügyeinek intézésében. Catapan püspök előtt III. Béla alkancellárja, később Imre király kancellárja volt. II. Kilit püspök még mint II. Endre kancellárja fogalmazta az aranybullát, s ő alapította a bélháromkúti (Bélapátfalva) cisztercita apátságot, amelynek impozáns Árpád-kori temploma jelentős helyet foglal el országunk műemlékei között.

A magyar reneszánsz idejében Nagy Lajos, majd később Mátyás király nagyszabású vadászatokat rendeztek a Bükk rengetegében, s így Eger környékén is.

Közben egyre jobban fejlődik a város és vele együtt a vár is. Az elpusztult székesegyház helyett új épül és pompás püspöki palotát is emelnek a várban.

Az Egert környező dombokat ekkor ültetik be először szőlővel, s kialakul a város kézműipara és kereskedelme.

Fellángoló vallási háborúk zavarják meg a békés fejlődés útját, Giskra cseh huszita csapatai 1442-ben betörnek Egerbe és kirabolják a várost. Ehhez az eseményhez fűződik Arany János balladája az „Egri lány”-ról.

Mátyás uralkodása alatt tovább erősítették a várat és a várost. Gazdag, hatalmas kényurak, — akik azonban egyúttal művészetpártoló főurak is voltak, — éltek és építkeztek ekkor Egerben, így Dóczy Orbán, később Bécs püspöke, Bakócz Tamás, később esztergomi érsek és bíboros, az egyetlen magyar pápajelölt, Estei Hippolit, Mátyás sógora.

Ez az időszak volt a középkori Eger fénykora. Mátyás király innen irányította felvidéki hadjáratait és itt fogadta az eléje járuló idegen fejedelmeket és követeket.

A sok fény és pompa az elkövetkező évtizedek alatt semmivé lesz, s a város felett gyülekező viharfelhők előrevetik a gyászos idők árnyékát.

Az 1526. évi mohácsi tragikus bukás után Szapolyai János és Ferdinánd ellenkirályok áldatlan küzdelme nyomorúságot és szenvedések sorozatát hozza a városra. A gyakran változó várkapitányok után, amikor újra Ferdinánd kezére kerül a vár, 1548-ban Dobó Istvánt bízzák meg a várkapitánysággal.

Dobó szorgos munkával és katonai hozzáértéssel folytatja a vár megerősítését és felszerelését. Legfőbb ideje volt, hogy a munkálatok legalább részben elkészüljenek, hisz 1552-t írtak ekkor; s a nagy török hadjárat ezen a nyáron indult meg. Elestek a magyar végvárok: Temesvár, Veszprém, Drégely, Szécsény, Buják, majd Szolnok is.

A győzelmektől magabiztos, félelmetes török had Achmed fővezér és Ali budai pasa vezérletével kb. 120 000 emberrel Eger vára alá érkezik 1552. szeptember 11-én és megkezdí az oly nevezetessé vált ostromot.

Dobó várában alig 2000 fő katona, végvári vitéz és a vár védelmében, a harcokhoz és az ellátáshoz szükséges mesterember és szegényparaszt gyűlt össze. Ez a kicsi, de életre-halálra elszánt, s az ostrom tüzeben eggyé kovácsolódott védősereg az óriási, ostromló török had szüntelenül megújuló rohamait hősie kitartással mindig visszaverte.

A török nem tudta bevenni az ostrom előtt még „juhakol”-nak csúfolt várat, s kénytelen volt vereséggel elvonulni falai alól. A várvédelem dicső harcaiban az egri nők is kiemelkedően vették ki részüket, s helytállásuk minden időkre emlékezetes marad. A hazaszeretet ragyogó példáját mutatta a világnak Dobó és népe, s ez a példa évszázadok óta fényesen világít az utódoknak.

Eger nagy írója, Gárdonyi Géza az „Egri csillagok” című felejtetlenül szép regényében örökítette meg a vár védelmét.

Leomlott bástyafalak, üszkös romok maradtak csak az ostrom után, de 1553-ban megkezdtek a vár újjáépítését. A kor legkitű-



„Végvári Vitézek” Kisfaludy Stróbl Zsigmond alkotása

(Fotó: Zilahy Aladár)

nőbb olasz hadmérnökei Vecchio, majd Mirandola, s végül az akkori idők legnagyobb várépítője Octavio Baldigara tervei és irányítása alapján folyt az építkezés.

Óriási védőművet építettek ki, ellenállásra szánt hatalmas bástyákkal, föld alatti kaszárnyatermekkel, — úgynevezett kazamatákkal. — Ezek nagyrészt ma is megvannak.

Mindez mégsem volt elég, mert amikor 1596-ban, III. Mohamed szultán 50 000 főnyi sereggel újra ostrom alá vette a várat, a tekintélyes létszámú, jól felszerelt, de idegen, császári zsoldos várőrség hamarosan megadta magát.

Ezzel török várossá lett Eger, s egyúttal egy új török tartomány (pasalik) székhelye.

91 évig tartott a török megszállás Egerben. Ennek legérdekesebb emléke a 14 szögletű, 40 méter magas, karcsú torony, — a minaret, — amelynek vaskorlátos körerkélyéről szólította imára a török pap, — a müezzín — Mohamed próféta híveit. A minaret mellett állott mecsetet sajnos, 1841-ben lebontották.

A török uralom alól 1687. december 17-én szabadult fel Eger, miután az ostromló sereg kiéheztette a város és a vár védőit. Sok török itt maradt, keresztényekké váltak, s ők lettek az újjászülető város első telepesei.



**Minorita-templom. Épült 1758—1771 között, Gerl Mátyás tervei alapján
(Fotó: Zilahy Aladár)**

II. Rákóczi Ferenc idejében még fontos szerepe volt a várnak. A fejedelem sokat tartózkodott a városban és főhadiszállása is itt volt. A kuruckor letűnte után császári rendeletre robbantani és pusztítani kezdték a várat.

Ebben az időben kezdett a város mai képe kialakulni. A bőséges anyagi alapokkal rendelkező katolikus egyház építő püspökei ekkor kerültek a püspöki székre, így Telekessy István, Erdődy Gábor, Barkóczy Ferenc és Eszterházy Károly. Ez utóbbi építtette 1765—85 között az egyetemnek szánt nagyszabású Líceumot, amely később jogakadémiának, iskoláknak és különböző kulturális intézményeknek adott helyet. Ma Tanárképző Főiskola működik benne.

A XVIII. század, s főként annak második fele, Eger újjáéledésének igazi korszaka. Szép templomai, monumentális építményei ekkor létesülnek, s a munkaalkalmat adó nagyarányú építkezések sok művészt és mesterembert vonzanak ide, akiknek munkája nyomán kialakul a barokk Eger.

A város nagyszabású építkezéseihez nagyrészen a hadászati jelentőségét veszített vár köveit használták fel és a környék lakossága is innen hordta az ingyenes építőanyagot.

Az egri püspökség 1804-ben érseki rangra emelkedik és 1831—36 között Pyrker János László érsek felépítteti a hatalmas új főszékesegyházat, melyet a pápa 1970-ben bazilika rangra emelt.

1844 telén nagy költőnk Petőfi Sándor is itt járt és az egri kispapok vendégszerető körében írta meg az „Egri hangok” című szép költeményét.

Az 1848—49-es szabadságharc idején Eger polgárai ezerszám jelentkeztek Kossuth nemzetőrségébe. A 13 aradi vértanú egyike, Knezich Károly is itt lakott.

A XIX. század második fele nem hozta meg azt a fejlődést, amelyet a város megérdemelt volna. A vasúti főútvonal is elkerülte, s az 1888. évi filoxéra a több száz éves múltra visszatekintő szőlőkultúra nagy részét tönkretette. Az újjátelepítés után azonban újra kimagasló eredményeket értek el Eger szőlősgazdái és munkásai a szőlő- és bortermelésben.

A vörös borok közül az egri bikavér világhírnevet szerzett, s vele együtt külföldön is keresett borfajta az egri medok. A fehér borokról az egri leányka a közismerten legkedveltebb.

A borok mellett Eger gyógyhatású meleg vizeiről is kell néhány szót szólnunk. Bár az itt fakadó források jótékony hatása már régóta közismert volt, s a lakosság rendszeresen fürdött is ezek vizében, a fürdők építését a törökök kezdték el, melyek maradványai ma is megtalálhatók.



**A Mátrai EFAG székháza. Épült 1868-ban, kora eklektikus stílusban
(Fotó: Zilahy Aladár)**

A 27—31 C fokos víznek igen erős rádium kisugárzása van és gyógyító hatása egyik vonzóereje a városnak. Reumakórháza, gyógyfürdője, verseny- és fedett uszodája, egyre bővülő pompás strandja sok-sok embernek hozták meg az eredményes gyógyulást, a kellemes szórakozást és jó pihenést.

A második világháborút követő gyökeres változásokkal a város újabb fejlődés útjára lépett. A már meglevő és korszerűsített üzemek és gyárak mellett jelentős új ipartelepek, sok munkáskezet foglalkoztató gyárak létesültek (Finomszerelvénygyár, Hajtóműgyár, Gépállomás, VILATI stb.). Új lakótelepek, bölcsődék, iskolák és szociális intézmények épültek.

Eger iskolái évszázadok óta mindig híresek voltak és az idők folyamán sok-sok ezer diák került ki innen tudással felvértezve.

Eger megismeréséhez egy-két napi idő nem is elégséges, hisz annyi megtekintésre érdemes látnivalója van. Mindamellet, aki teheti ne mulassza el a régi dicsőségről beszélő vár és múzeumi megtekintését. A vár egyik bástyája fokán nyugszik Gárdonyi Géza felirat szerint „Csak a teste”. A várból látni egykori lakóházát, amely ma emlékmúzeum. A Fellner Jakab alkotta Líceum, csillagvizsgálójával, 80 000 kötetet számláló könyvtárával, — köztük Mikes Kelemen eredeti leveleivel — termeinek pompás mennyezetfreskóival (Maulbertsch, Sigrist, Kracker) maradandó élményt nyújt. A bazilika, a neoklasszikus stílus monumentális alkotása, Hild József tervei szerint épült és az esztergomi székesegyház után hazánk második legnagyobb temploma.

Eger „Fórum”-a, a Dobó tér, ahol a várvédő hős Dobó István várkapitány szobra, valamint a végvári harcokat felidéző bronzszobor áll. A téren emelkedő minorita templom az ország legszebb barokk templomaként ismeretes. A régi vármegyeháza kovácsolt vaskapui — Fazola Henrik alkotása, — a vasművészet máshol nem található remekei.

A mai Kossuth Lajos utca — régen Káptalan utca — barokk palotái, a Dobó utca százados polgárházai, a Széchenyi utca évszámmal jelzett régi épületei, a belváros mesterien kialakított udvarbelsői, a nemrég renovált Ráctemplom, melynek ikonostáza az országban, a szegedi után a legnagyobb, mind megtekintésre érdemesek.

Eger mindig azzal búcsúzik kedves vendégeitől, látogatóitól, hogy: „a viszontlátásra!” —, mert biztosan tudja, hogy aki egyszer ide eljött, az máskor is fel fogja keresni, hogy gyönyörködjék szépségeiben, elmerengjen dicső történelmi múltján, bizakodást merítsen fejlődő jelenéből, s elkövetkező, biztató jövőjéből.

Csillag László

IRODALOM:

Balogh György: Eger története 1954.

Borovszky Samu: Magyarország vármegyéi és városai, Heves vármegye, 1909.

Breznay Imre: Eger a XVIII. században. 1933.

Gerő László: Eger, 1954.

Hevesy Sándor: Egri útikalauz, 1958.

Pataki Vidor: Az egri vár élete, 1934..

Soós—Szántó: Egervár védelme 1552-ben. 1952.

Szmrecsányi Miklós: Eger és környéke részletes kalauza, 1925.

Ismerd meg hazádat.

Eger.

1851

/1866/

Adatok Szilvásvárad és környéke történetéből

Szilvásvárad és környéke, tájképi szépsége, számos látnivalója és nevezetessége miatt egyre inkább ismertté vált a hazai és külföldi látogatók előtt egyaránt.

Környéke ősidők óta lakott település volt. Már a paleolith és a neolith korban is tartózkodott itt ember, melynek emlékét az Istállóskői barlang feltárása során napvilágra került leletek őrzik. Ugyancsak a történelem előtti időkre emlékeztetnek a község határában talált szkitha csákány, valamint a Kelemenszéke táján fellelhető hosszú, őskori sánc is, melyet egyesek tévesen török sáncnak tartottak, holott az valójában a jazigoktól, vagy a szkitháktól származik. A rómaiak idejéből nem maradt itt ránk semmi emlék sem, hiszen az e korból származó települések általában a sík vidékeken találhatók.

Honfoglaló őseink közül a Sajótól nyugatra a Büngér és Bors nemzetség, míg a Nyárad és Eger vize táján Ócsád és Örös népe telepedett le és teljesített határőri feladatokat. A későbbi idők folyamán a Bükk rengetegei és barlangjai gyakran szolgáltak menedékkül a bújdosó magyarság számára.

Így, mikor IV. Béla serege a Muhi pusztán 1241-ben a tatárok től vereséget szenvedett, maradék hadával — Ernye bán kíséretében — a „király úton” jövet a Bükk-hegységben húzta meg magát, s többek között az 1232-ben II. Kilit püspök által alapított Bélháromkúti ciszteráta apátság monostorában is megpihent, s az Istállóskői barlangban is tartózkodott.

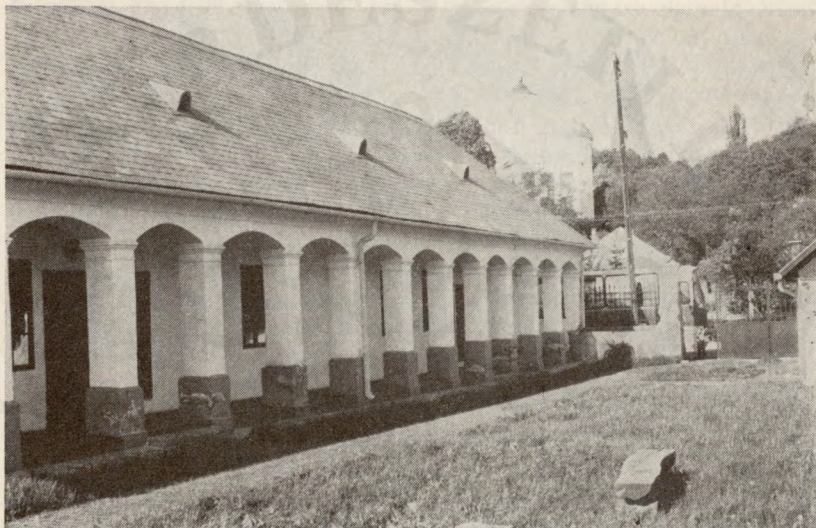
Feljegyezték, hogy menekülésük során az erdő felé tartva a tatárok megpillantották a királyt és üldözőbe vették. Ám ekkor a kíséretében levő Forgách testvérek (András és Tamás) egyike, hátramaradva feltartóztatta az üldözőket, s élete feláldozása árán megmentette a királyt!

A tatárok kivonulása után, 1242-ben ezért IV. Béla az Ákos nemzetségbeli Ernye bánnak és a Forgáchoknak birtokot adományozott. Ernye bán Diósgyőrt és környékét kapta.

E korban a hegység ormán lovagvárakat építettek. Éleskő várát, melynek toronykőrakása — Fényes Elek feljegyzése szerint — az 1800-as évek közepe táján még állott, s melynek ma már csak kisebb maradványai lelhetők fel, Bors vezér leszármazottai, a Miskócz nemzetség építette. A hozzá tartozó uradalom, Várad, Tard, Bala, Bős és Visnyó falvakból állott, melyhez az 1320-as évek táján hozzácsatolták Miskolczot, Tokajt, Mályit és Csaba fele ré-

szét is. Ugyancsak ehhez az uradalomhoz tartozott a tapolczai monostor kegyúri joga is. Így birtokaik a Bükkől a Sajóig terjedtek.

Az éleskői és a közeli dédesi vár birtokait Károly Róbert 1316-ban Ernye bán unokái hűtlensége miatt — mivel azok a király hatalmának megdöntése céljából, legnagyobb ellenfelével, a Csák nemzetséggel szövetkeztek — elkobozta és a Széchieknek adományozta. Tőlük Nagy Lajos, a Vas megyei Lindva váráért cserélte el és diósgyőri birtokaihoz csatolta. Így Nagy Lajos idejében e területek királyi vadászbirtokok voltak.



Szilvásvár — Orbán ház. Hátterben a református körtemplom. (Épült az 1840-es években)
(Fotó: Zilahy Aladár)

Szilvásváradot, az 1332—37 évi pápai tizedjegyzék még „Worad” néven említi. Később Zsigmond utódja Albert király, 1438. január 25-én kelt adománylevelével Dédes várát, a hozzá tartozó falvakkal (Tapolcsányt, Visnyót, Szilvást, Málint, Tardonát, továbbá Szentmárton és Apátfalva közötti Rátoldföldre pusztát, valamint Sajószentpéter várost, az itt szedetni szokott hídvámmal együtt) — érdemeikre való hivatkozással — az Ung megyéből származó Pálóczy családnak adományozta.

Ebben az időben Zylwasvarad, majd Sylvas Varadként írják a község nevét (Csíkvári: Borsod m. IV.).

A szilvási birtokok tulajdonjogi viszonyaiban újabb változás a mohácsi vész után következett be. Ugyanis, mivel a mohácsi csa-

tában Pálóczy Antal, mint családjának utolsó férfi sarja hősi halált halt, birtokait a velük „osztályos atyafiságban” levő Ruszkai Dobók igyekeztek megkaparintani.

Végül is az felerészben a velük szintén rokon Perényiek tulajdonába került, míg a másik felerész a koronára szállt vissza.

A birtok királyi tulajdont képező részének felét, 1666-ban I. Lipót király gróf Keglevich Miklósnak és nejének Czobor Évának adományozta, míg a másik felerész ekkor Kátay Ferenc zálogbirtokát képezte. Kátay ezt a zálogbirtokát Szepessy Pálra ruházta, s miután tőle Keglevich azt visszaváltotta, a birtok egyedüli urává vált. Később azután azt testvéreére Gáborra, ő pedig 1699-ben utódaira Keglevich Ádámra és Zsigmondra hagyományozta. Ettől kezdve Szilvás, az 1890-es évekig a Keglevichék tulajdonában maradt.

Gróf Keglevich Ádám földesúr 1792-ben, erdőségei faanyagának jobb kihasználása céljából, a hamuzsirégetés emlékét őrző Szalajka-völgyben vasfinomító és kovácsoló hámort létesített. Mivel vasolvasztója kezdetben nem volt, a szükséges nyersvasat a betléri (Gömör megye) vasolvasztóból szekéren szállította szilvási hámorába. Itt a megfelelő finomítás után, a mai Tótfalusi völgybe telepített tót munkások ezekből vasszerszámokat állítottak elő. A gróf megbízásából a bélapátfalvi Koncz János 1802-ben építtetett nyersvas előállításához szükséges vasolvasztót a Szalajka-völgyben, — a mai vadászház alatti tisztás közepe táján, — miután a közeli Ágazat hegyben vasérctelepre bukkantak. (E massa emlékét őrzi a vadászház feletti erdőrészlet máig is fennmaradt népi neve: „Mas-savágás”).

Ettől kezdve tehát mind a vasolvasztás, mind a kovácsolás és feldolgozás munkája már saját üzemében folyhatott.

1851 táján itt, a Szalajka-völgyben, — vagy ahogy régen nevezték, Nagy völgyben, Vasgyári-völgyben, vagy Hámor-völgyben — álló gyárépületen kívül, egy zsilippel ellátott, vízi erőmű céljára szolgáló vízduzzasztó tó is volt — a vasverő porolyók és fújtatók működéséhez, — s ezen kívül 40 munkásház is.

Sajnos, a helyben termelt vasérc gyenge minősége miatt, a gyár csak szerény keretek között dolgozhatott. (Évente 8000 bécsi mázsa öntöttvasat, 4000 bécsi mázsa kovácsoltvasat állítottak elő, s az ebből készült eszközöket az Alföldre szállították.)

A vasgyár sorsa az 1870-es évek elején pecsételődött meg. Eddigre ugyanis, — a nyersanyag okozta nehézségek mellett, — a gyártási mód már annyira elavulttá vált, hogy az egyre növekvő ráfizetés miatt működtetését meg kellett szüntetni, épületeit le kellett bontani.



Szilvásvárad—SZOT-üdülő (volt grófi kastély)

(Fotó: Zilahy Aladár)

Az 1890-es években Szilvást és környékét a Keglevichektől a Horvátországi Novimarof-ból származó gróf Erdődy Rudolf (Rezső) vette meg.

1901-ben a birtok újra gazdát cserélt. Erdődy gróf ugyanis ez évben az egész birtokot eladta lovag Wessely Károly cseh gyárosnak, aki itt nagy munkába kezdett. Megépíttette az Eger—Putnoki helyi érdekű vasútvonalat, mely máig is az ország legmeredekebb pályájú vasútvonala. E vasút átadására 1908-ban került sor, s mint feljegyezték „megépítése lehetővé tette a Bükk-hegység nagy terjedelmű, részben még őserdeink kihasználását...”

Ez év májusában Wessely megbízása alapján Márkus Ágoston, egri mérnök műszaki leírást készített, tervezett gőzüzemű erdei vasútjához, mely még ugyanazon évben meg is valósult. Szilvásváradi és Nagyvisnyó Borsod megyei községek határában fekvő erdőségeit így keskeny nyomtávú erdei vasutakkal hálózta be. A szilvásváradi és bükkfennsíki vasútvonalak összekapcsolása céljából 2 vágányú siklópályát építtetett. (E siklópályának a közigazgatási bizottság által adott szóbeli építési és üzemeltetési engedélyét a kereskedelmi miniszter 1909. január 15-én erősítette meg.)

Bélapátfalván cementgyárat építtetett. 1912-ben Szilvásváradon mészüzemet létesít és megnyitja a Szalajka-völgyi mészköbányát. Később Wessely eladósodott, vállalkozásaiba belebukott, s birtokára a bank tette rá a kezét. 1913-ban örgróf Pallavicini Alfonz Károly földbirtokos vásárolta meg a birtokot, aki azután a felszabadulásig volt a terület gazdája. —

Az Éleskői, Dédesi, majd a Diósgyőri várbirtokokhoz tartozó Visnyót (Nagyvisnyót) az 1239-es oklevelek Wisna, míg 1293-ban Wysnyó néven említik, s lakosai főleg várjobbágyok voltak. 1438-ban a terület birtokosa fele részben a Pálóczy család, a másik felérész a Bél nemzetségé, illetve a Bekény családé, míg 1510-ben Ományi Tamás és László birtokába került az, Pusztavisnyó néven.

A Pálóczy család kihaltával Perényi Péter, majd Dóczy Kelemen s a Széchy család lettek a birtokosok.

1659-ben Széchy Mária férje, Wesselényi Ferenc nádor a terület gazdája, aki birtokát 1663-ban Jászy Jánosnak adta el, ő pedig végrendeletében azt rokonaira, Szentpétery, Szász és Szepessy családokra hagyományozta.

A XVIII. században a község határa Szepessy és Máriássy birtok, majd a XIX. század első felében gróf Keglevich, Szepessy, valamint Latinák Márton vasgyáros annak tulajdonosa. A községben 1790-ben palakőbányát nyitottak, míg a XIX. század első felében papírgyárat létesítettek.



Szalajka-völgy—Erdészeti Múzeum (Király-féle ház)

(Fotó: Zilahy Aladár)

Érdekes megemlíteni végül a két község pecsétjének leírását, amely egyes esetekben utalhat a község nevének eredetére is, mint az Szilvás esetében feltételezhető.

Szilvás község pecsétje a XVIII. században címer alakot ábrázol, melyben földből kinövő szilvafa látható, alatta ekevas, két oldalán pedig egy-egy stilizált virág.

Körirata: Sylvas.

Nagyvisnyó 1746-ból származó községi pecsétjén függőlegesen álló ekevas és csoroszlya van ábrázolva, alatta 1746-os évszám.

Körirata: Visnyai Helseg Pecsete.

Zilahy Aladár

IRODALOM:

Fenyés Elek: Magyarország geográfiai szótára

Csikvári: Borsod vármegye története

Borovszky Samu: Borsod vármegye

Soós Imre: Heves megye községei

Dr. Kovács János—Ercsényi Pál: A Szilvásvárad-i erdei vasút története.



Szilvásvárad—Erdei feltáró út

(Fotó: Zilahy Aladár)

A Mátrai Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság tevékenysége

Vállalatunk Heves, Borsod és Nógrád megye 439 hektár közigazgatási területén 84 ezer hektár erdőterületen és 4 ezer hektár mezőgazdasági területen gazdálkodik. A Mátra hegység teljes területe, a Bükk-hegység nyugati része és a Hevesi dombvidék erdővel borított része tartozik vállalatunkhoz.

A fatermesztést szolgáló erdőterület 83⁰/₀, a többi talaj-, ill. természetvédelmi, üdülési és egyéb rendeltetésű terület.

A Bükki Nemzeti Park területének nagy része vállalatunk erdeit foglalja magába. Az utóbbi években jelentősen megnövekedett a turista- és idegenforgalom. A szanatóriumok és üdülők száma jelentős. Megnövekedett a téli sportok iránti igény.

Élőfakészletünk az erdőtervi adatok szerint 15,6 millió m³. Területünket 36⁰/₀ tölgy, 19⁰/₀ bükk, 23⁰/₀ cser, 9⁰/₀ gyertyán, 8⁰/₀ fenyő, 3⁰/₀ akác, 2⁰/₀ egyéb fafajú erdők borítják. Erdeink 41⁰/₀-a 1—40 éves, 47⁰/₀-a 41—80 éves és csak 12⁰/₀-a tartozik a 81—120 éves korosztályba.

A termelési feladatainkat 10 erdészeti, 3 fafeldolgozó üzem (Felnémeti Fűrészüzem, Gyöngyösi Parkettagyár, Petőfibányai Fafeldolgozó Üzem) 1 önálló erdeti vasútüzem, 1 építésvezetőség, 1 gépjavító, 1 gépgyártó és 1 mezőgazdasági üzem végzi.

Munkáinkat 3300 dolgozóval végezzük, ebből 340 a műszaki és 200 az ügyviteli és igazgatási dolgozók száma. A teljes munkaidőben foglalkoztatott dolgozók átlagkeresete 1984. évben 60 771 Ft/fő volt.

Annak ellenére, hogy a Nép gazdaság valamennyi ágazatában érzékelhetőek az ár és szabályozó változások (ez vállalatunkat 1984. évben 27,3 millió Ft-tal érintette) 1984-ben:

A halmozott termelési érték	1 189 millió Ft
a halmozatlan termelési érték	770 millió Ft
a vállalati eredmény	33,4 millió Ft.

volt.

Több év tapasztalata alapján a vállalati eredmény erőfeszítéseink ellenére csökkenő tendenciát mutat.

Gazdálkodásunkat az országos átlagtól eltérően objektív természeti körülmények is hátráltatják. Ilyenek a nehéz hegyvidéki terep, az ebből adódó nagymértékű, eszközigényesség, a feltártság

hiánya (annak ellenére, hogy 15,6 fm/ha. az útsűrűségünk), az erdőművelési munkák gépesítésének szerény lehetősége, illetve magas élőmunka- és bérhányada, a makktermések hosszú időn át való tartós elmaradása, a nagymértékű vadkárosítás, az export termékeinknek fuvar szempontjából a határtól való jelentős távolsága stb.

Az átlagfa fatérfogata 0,40 m³/db, míg az országos átlag 0,80 m³/db. A tűzifa hányadunk 50%. A kitermelhető fatérfogat minőségi megoszlása is kedvezőtlen. A jó minőségű faanyag aránya az országos átlagnak csak 44%-a. Gyenge minőségű tölgyből az országos átlag több mint két és félszeresét, cserből kétszeresét és bükkből közel háromszorosát kell kitermelnünk.

A vállalati kollektíva keresi a lehetőségét annak, hogy az alaptevékenységen kívül, hogyan tudjuk bővíteni eredményességünket más jövedelmező tevékenység folytatásával.

Vállalati gazdálkodásunk sokrétűségét jellemzi az ágazatokban végzett munkánk.

Magtermelés

Területünkön erdei fenyő, fekete fenyő és lucfenyő plantázs található. Kijelöltük a magtermő állományokat.

Csemetetermesztésben több éves fejlesztés eredményeként létrehoztuk a káli nagyüzemi csemetekertet, ahol évente 10 millió erdei facsemetét, valamint díszfát és díszcserjét termesztünk, korszerű technológiai rendszer szerint. A talajerő-utánpótlásra, a növényvédelmi tevékenységre és a gépesítés növelésére fokozott erőfeszítéseket teszünk. Jelenleg építjük a korszerű hűtőházunkat. Hat kisüzemi csemetekertet is üzemeltetünk fafajokra, ill. iskolázási célra specializálva.

Az erdőfelújítás terén növekszik a mesterséges erdőültetések aránya annak ellenére, hogy 1983-ban 434 ha. volt az 1 éves sikeresen erdősült mageredetű természetes újulat, mely az országos teljesítés közel 1/3-a. Évente 5—5,5 millió Ft értékben építünk vadkárelhárító kerítéseket a természetes felújítások elősegítése érdekében.

Súlyosbítja felújítási gondjainkat a területünkön tapasztalható nagymértékű kocsánytalan tölgy pusztulás is.

Több éve megkezdtük a vegetatív úton szaporított lucfenyő csemetével történő erdőültetéseket. Ma már erdőültetésünk 5—10%-a származásilag igazolt, genetikailag válogatott szaporítóanyagból történik.

Fokozatosan felszámoljuk az erdőfelújítási hátrálékainkat is.

Fahasználat:

A 400 ezer m³ erdőtervi előírással szemben évente 350 ezer bruttó m³-t termeltünk ki, amelynek mértékét — figyelembe véve az erdőfelújítás gondjait — szakmailag indokoltnak tartjuk.

A főbb fajok kitermelése:

	erdőterv	teljesítés
	szerint	
kocsánytalan tölgy	28 ⁰ / ₀	22 ⁰ / ₀
bükk	20 ⁰ / ₀	19 ⁰ / ₀
cser	31 ⁰ / ₀	34 ⁰ / ₀

Évente 60 ezer m³ rönköt termelünk. Tölgyrönktermelésünk 19 ezer m³ (ebből száradékrönk 5 ezer m³). Bükkrönktermelésünk 23 ezer m³. Termelünk 12 ezer m³ fagyártmányfát, mintegy 7 ezer m³ bányászati anyagot, 27 ezer m³ papírfát és 20—25 ezer m³ aprítékot. Iparifa kihozatalunk 50⁰/₀-os. A fakitermelési munkákban 1984. év során csökkent az élőmunka-ráfordítás.

A közelítési munkáinkat lóval, mezőgazdasági traktorral, LKT-val és kötélpályával végezzük. Megkezdtük a ZIL tehergépkocsi ki-váltását KCR-daruval felszerelt KAMAZ gépkocsira.



Bükk természetes felújítás a Kiskőhát-on

(Fotó: Zilahy Aladár)

Fafeldolgozás

Évente 55 ezer m³ kemény lombos, 8 ezer m³ fenyőrönköt, 18 ezer m³ rövid fűrészselhető fát dolgozunk fel. A Felnémeti Fűrészüzemen kívül Petőfibányán, Recskén és Gyöngyösön történik rönkfelvágás, míg az erdészetek jelentős részénél szalagfűrészek üzemelnek. A Felnémeti Fűrészüzem korszerűsítésével megtörtént a faanyag teljeskörű hasznosítása, a rönkfelvágástól a kéreg és fűrészpor brikettálásáig.

A Gyöngyösi Parkettagyárban 200—250 ezer m² mozaik, 100 ezer m² csaphornyos, 40 ezer m² lamella parkettát termelünk évente. A piacról kiszoruló mozaikparketta helyett megkezdtük a balkon, falépcső és kerítéselem termelését.

** Vadgazdálkodás*

Sikerült növelni a külföldi vendégvadászok számát. 1984-ben 1443 nagyvadat ejtettünk el.

Melléktermék

1580 to. faszenet és 62 ezer to. dolomitkövet termeltünk. A faszen exportjában nem térült meg a termelési költség annak ellenére, hogy e termék iránt jelentős külföldi kereslet mutatkozik.

Mező- és halgazdaság

Mezőgazdasági területeinken kalászosokat és szálastakarmányt termesztünk. Állattenyésztésünk a lipicai lótenyésztésben csúcsodik ki, míg a juhállományunkat bérbeadással hasznosítjuk.

A szilvászváradi Szalajka-völgyben évente 50 q étkezési pisztrángot állítunk elő.

Egyéb alaptevékenység

Ipari és szervizszolgáltatással, jelentős gépgyártással, valamint belkereskedelmi tevékenységgel (szálloda, étterem) foglalkozunk.

Az LKT közelítő gépek garanciális szolgáltatásait, valamint 1984. évtől a STYHL motoros láncfűrészek garanciális javítását is gépjavító üzemünk végzi a Tiszántúl területén.

Konszignációs raktárt létesítettünk a CAUMINS motorokra és egyéb tőkés gépekre.

1984. augusztus 17—20. között rendeztük a nagy sikerű VII. Négyes Fogathajtó-világbajnokságot is, amely kimagasló magyar sikerrel zárult (az első 5 helyezett fogat magyar volt).

A vasútüzemi-, gépuzeti-, fogatüzemi-, a javító és karbantartó műhelyek és az energiatermelő üzem széles skálájú szolgáltatást biztosít, nemcsak az alapvető ágazatok részére.



Lipicai ménés a Bükk-fennsík

(Fotó: Majoros Tamás)

Beruházásaink közül 23,5 milliós volumenével kiemelkedik az erdőfeltárási tevékenységünk. 1984. évben 35 km földutat, 10 km stabilizált utat és 2 km itatott makadámutat építettünk.

Befejeztük a recski szociális épület beruházását. Őriási erőket összpontosítottunk a fogathajtó-világbajnokság műszaki létesítményeinek megvalósítására. Sikeresen folytattuk gépgyártási tevékenységünket, gépjavító üzemünkben eredményes import kiváló alkatrészgyártás folyik.

Dolgozóink élet- és munkakörülményeinek javítására 1984-ben 60 millió Ft-ot fordítottunk.

Kollektívánk erőfeszítései eredménnyel jártak. Több esetben ismerték el munkánkat oklevéllel, illetve Kiváló Vállalat címmel. További elképzeléseinket is szakmai elhivatottsággal és tenniakarással kívánjuk megvalósítani.

Schmotzer András

Erdeink egészségi állapota és erdővédelmi problémáink

A korunk emberét aggasztó sorskérdések között előkelő helyet foglal el természeti környezetünk veszélyeztetettsége. A puszta fennmaradás ösztönétől, vagy telhetetlen kapzsiságtól hajtva egyre több sebet üt az ember az őt körülvevő környezet tökéletes, de nagyon is törekeny rendszerén. Különösen veszélyesek a világ erdei ellen elkövetett közvetlen és közvetett „merényletek”.

Bár térben távol esnek tőlünk, mégis riadtan kapjuk fel fejünket a hír hallatán: — főleg a trópusi erdők irtása nyomán — évenként 11,3 millió hektárral csökken földünk erdőterülete. Nem kevésbé nyugtalanít bennünket, hogy elsődlegesen a környezet szennyezésre visszavezethető okok következtében elképesztő ütemben romlik a civilizált világ erdeinek az egészségi állapota. Nyugat-Németországban például az elmúlt év alatt 34⁰/₀-ról 50⁰/₀-ra emelkedett a szemmel láthatóan károsodott erdők aránya. Azt már szinte hinni sem merjük, hogy sok kipusztult erdő helyén hiába kísérlik meg az újraterelítést...

Szerencsére hazánkban még korántsem ilyen végzetes a helyzet. Az iparosodás alacsonyabb foka és a viszonylag kedvező termőhelyi- és állományviszonyok még késleltetik a veszélyt. E téren a Mátrai Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság is kedvező helyzetűnek tűnik, hiszen 90 000 hektárnyi erdőterületét zömében őshonos fajok borítják (T: 36⁰/₀, B. 19⁰/₀, Cs. 23⁰/₀, Gy. 9⁰/₀). A termőhelyi viszonyok sem nevezhetők az erdőtenyészet számára kedvezőtlennek. Nem is volt itt sok gond az erdővédelemmel. 20—30 évvel ezelőtt még úgy tűnt, hogy elődeinknek az erdő ellen elkövetett vétkeiket (sarjasztatás, legeltetés) is gyorsan jóváteesszük.

Sajnos, az élet e téren is tartogat számunkra kellemetlen meglepetéseket is. Ma már látjuk, hogy az elképzelt, minden szempontból kifogástalan erdők létesítésének útjában rövid távon leküzdhetetlen gazdasági és társadalmi akadályok is vannak. Közöttük olyanok is, amelyek kifejezetten veszélyeztetik az erdők egészségi állapotát, s nem kis szerepük van abban, hogy hosszán sorolhatjuk az erdeinket fenyegető veszélyeket és a bekövetkezett károkat.

Első helyen a KtT rejtélyes pusztulásáról kell szólni. A 70-es évek végén figyeltünk fel arra, hogy tölgyeseinkben a megszokottól eltérő mértékű és jellegű a mortalitás. A jellemzően Kelet

felől gyorsan terjedő jelenség súlyához illően láttunk munkához. A helyzetfelmérés ijesztő képet tárt elénk.

1982-ben közel 24 ezer hektáron, valamennyi korosztályban csak, nem 2000 erdőrészletben az élőfakészlet 6,4%-át kitevő, mintegy 200 000 m³ tölgyfa elszáradt, ill. közvetlen a pusztulás előtt állt. A lábon száradt fákat a másodlagos károsítók tömege rövid idő alatt használhatatlanná teszi. Legfontosabb teendők volt tehát az elpusztult egyedek kitermelése. E roppant feladat végrehajtására 4 évet szántunk, az első évben 20, az azt követő háromban pedig 45–45 ezer brm³ kitermelését terveztük.

Közben főhatóságunk hathatós támogatásával és valamennyi illetékes kutatóhely közreműködésével igyekeztünk feltárni a jelen-ség okát és a szükséges teendőket.

A kezdeti riadalom után ma megfigyeléseinkre és a kutatási eredményekre támaszkodva úgy véljük, hogy az abiotikus tényezők — köztük elsősorban az ismétlődő csapadékhiány és a feltételezett környezetszennyezés — együttes hatására a tölgyek számottevő hányada olyan állapotba került, hogy képtelen volt ellenállni az egyes, járványszerűen elszaporodott károsítóknak.

A pusztulás ütemének az elmúlt évben már érzékelhető és a kutatás által is kimutatott csökkenése, és még inkább az idei csapadékos tél és tavasz hatására, a rég látott üdeséggel induló vegetáció alátámasztja ezt a felfogást és megerősíti azt a reményt, hogy nem végzetes katasztrófával állunk szemben.

A *túlszaporodott nagyvadállomány kártétele* minden szempontból a legjelentősebb erdővédelmi problémát jelenti. Az évről évre megismétlődő hozamkiesés, s a nagy többletköltség formájában jelentkező gazdasági károkról pontos számot nem adhatunk, hiszen az ügyviteli rend és az eltorzult érdekeltségi rendszer elrejtí azokat. Bár csupán az „E” lapokon feltüntetett mennyiségi kár és a vadkárelhárítás költségei még így is számottevőek, több mint 7 millió Ft-tal terhelik a vállalat szerény eredményét.

Mindez azonban eltörpül a hosszabb távon az erdő egészségi állapotának romlása miatt elkerülhetetlen károk mellett:

- A legnagyobb veszélyt az rejtí magában, hogy a makk felszedésével, az újulat lerágásával, kitérésével, a vad lassan mindenütt megakadályozza a teljes értékű, minden károsítónak leginkább ellenálló állományt ígérő, egészséges természetes újulat létrejöttét.
- A vad rágásától és egyéb sebzéseitől szenvedő csemeték, fákcskák szabad prédái a legkülönbözőbb gomba- és rovarkártevőknek — különösen a fenyők és a bükk esetében.
- A hántás is felbecsülhetetlen károk forrása. Luc fenyveseink



Tölgypusztulás

(Fotó: Zilahy Aladár)



Tölgypusztulás

(Fotó: Zilahy Aladár)

csak elvétve érik meg a gazdasági vagáskorukat. A törzsek fel-
tiszttulásának kezdetén jelentkező hántás következtében elke-
rülhetetlen a „kényszervágás”. Az elvesztett értéknövedékről
nem is szólva — csupán a tűzifaként is alig értékesíthető, kor-
hadt törönkön is milliós eredménykieséssel kell számolni egy-
egy erdőrészletben.

- Még csak helyenként tapasztalható, de figyelmeztető jelenség,
hogy a hántásból bekorhadt bükk- és gyertyántörzsek erős vi-
har vagy nagy hó hatására derékba törnek.
- A túlzott vadállománynak az erdő egészségi állapotára gyako-
rolt hatását szembe-
tűnően illusztrálják a jó kerítés védelmében
nőtt állományaink, ahol a gyakorló erdész — az esetleges tölgy-
pusztulás kivételével — említésre méltó kárnak, vagy károsító-
nak nyomát sem lel.

A harmadik helyen a technológiai károkat kell említeni. A ke-
vés korlátozással egész évben kényszerűen folyó, egyre inkább az
éves pénzügyi eredményre orientált, csak nagy teljesítmény mel-
lett elviselhető költségű gépeket foglalkoztató termelés során el-
kerülhetetlen kéregrsérülések következményeivel még nem igen
számolunk eléggé.

A KtT kivételével aggasztó mértékű tömeges pusztulást, vagy be-
tegséget egyetlen fafajnál sem tapasztalunk. Egyes helyeken —
főleg fenyvesekben — előfordul 20—30%-os száradás is, de ezt —
termőhelyéről ítélve — az elmúlt évek ismétlődő aszályainak tu-
lajdonítjuk.

*A biotikus károsítók közül a cserebogarat kell még megemlí-
tenünk.* A 10—20 évvel ezelőtt végzett sikeres védekezések nyu-
galma után a legutóbbi rajzás olyan tömeggel jelentkezett, hogy a
korlátozott védekezés alig hozott eredményt. Az erdőfelújításban
az egyéves pajorok 80, a kétéves már 372 eFt kárt okoztak.

Az abiotikus károk közül csak az aszályt érdemes megemlíteni,
mely az elmúlt években 1—1,5 millió Ft-os kárt okozott az erdőfel-
újításban.

A faállományban okozott abiotikus eredetű kár 1984-ben mind-
össze 6000 brm³ volt.

A vázolt állapotnak megfelelően, legfontosabb erdővédelmi te-
endőinknek az alábbiakat tekintjük:

- A KtT pusztulásával érintett erdőrészletben: minél nagyobb
mértékben kell kitermelni a száraz és a biztos pusztulásra ítélt
egyedeket és mindenáron kerülni a járvány túlélésének remé-
nyét magában hordó egyedek kitermelését.
- A vadkárok csökkentése érdekében:

20%-kal kell megemelni a kilövési tervet az üzemi vadászterületeken,

minden törvényes eszközt igénybe kell venni a vadásztársaságok okozta vadkárok maradéktalan megtérítése érdekében, valamint a vadlétszám érzékelhető csökkenéséig fokozni a vadkár-elhárító kerítések építését és üzembiztonságát.

- Hatékony érdekeltségi rendszer kidolgozásával csökkenteni kell a kéregsérüléseket a nevelővágásokban és bontásokban.
- A közelgő rajzás alkalmával az egész területre kiterjedő vegyszeres védekezést kell végrehajtani a cserebogár ellen.
- Ismét általánossá kell tenni a kapacitás szűkössége és a gazdasági nehézségek miatt már-már elfeledett egészségügyi termeléseket.

Varga Béla

1851

/1866/

Az erdőgazdaság fejlesztési tevékenysége

Az erdőgazdaság évek óta tudatos fejlesztési munkát végez javarészt saját erő felhasználásával, részben OMFB támogatás igénybevételevel.

Fejlesztési célkitűzéseinket arra alapoztuk, hogy az ágazatnak több olyan tevékenysége ismeretes, mely nehéz fizikai munkát igényel, termelékenysége alacsony és még műveleti szinten sem volt meg oldva a gépesítése. Gondolunk itt a kérgezés, hasítás, felső rakodók belső anyagmozgatása stb. gépesítésére.

Erdőművelés:

Korszerű nagyüzemi csemetekertet hoztunk létre Kálban, ahol szinte minden művelet gépesítve van. Gépesítettük az Egedál gépsorral az iskolázást, kiemelést stb.

Épül a hűtőház, ezzel lehetővé válik a szakszerű tárolás. A hűtőházi tárolás kinyújtja az erdősítési időszakot, megszünteti a csemetekerti munkacsúcsokat és télen lehetőség van minőségi osztályozás végrehajtására.

Fahasználat:

Terepviszonyaink miatt egyre nagyobb gondot okoz a közelítés. Saját fejlesztésben elkészült egy 500 m és most épül egy 700 m hatótávolságú áthelyezhető közelítő kötélpálya. A felsőrakodói teljesítmények növelése érdekében kialakítottunk egy változtatható rakonca kiosztással ellátott utánfutót, amelyik megoldja a rakodói belső anyagmozgatást és az osztályozást.

Az erdőgazdaság élen járt a kérgezés gépesítésének megoldásában. Kifejlesztettük a kalapácsos, majd a jól ismert forgógyűrűs kérgezógépcsáladot. A KR—2 és KR—3 változatait széles körben használják a gazdaságok.

A hasítás gépesítése először a 3 pontra szerelhető kúpos hasító, majd az utánfutóként és daru markoló helyére szerelt csúszógerendás hasítógépet fejlesztettük ki.

Az egyszemélyi munkára való törekvés érdekében a dízelesítési program keretében beszerzett Kamazokat rakoncás felépítménnyel és KCR—5010 darukkal láttuk el, s a Kamaz billenős alváza-ra szerelt KCR—8014 daruval önálló rakodógépet alakítottunk ki saját tervezésben.

Üttörőmunkát végeztünk a hulladékszegény technológiák kifejlesztésével és elterjesztésével, melynek gazdaságunk a rendszergazdája. A vágástéri hulladék, a nevelővágások anyaga, valamint fűrészüzemi hulladék aprítására az EA típusú aprítógépek egész családját fejlesztettük ki, stabil és mobil, kézi és darus etetésű változatban egyaránt.

A gépek sorozatgyártását és garanciális szervizszolgáltatását is gazdaságunk végzi.

Fafeldolgozás:

A fűrészüzemi rekonstrukció kapcsán az országban elsőként vettük be a korszerű, nagy teljesítményű rönk és fűrészáru osztályozást. A rönkkérgezés bevezetéseként megteremtettük a feltételeket a számos előnyt jelentő duzzasztásos laptechnológiának.



Egedál alávágó munkában, a káli csemetekertben

(Fotó: Gurisatti Gábor)

A hulladékszegény technológiák továbbfejlesztéseként a fűrészüzemben bevezettük a hulladékmentes technológiát. A kérgezett bükkhulladék aprítva cellulózipari alapanyag, míg a koncentráltan jelentkező szárított kéreg és fűrészpor megfelelő arányú keveréke brikettálásra kerül. A fabrikett ma igen keresett termék, fűtőértéke 17 500 kJ/kg.

A rönkanyag mozgatását szolgáló Kamaz + KCR—8014. rakoncával ellátott szerelvény kialakítása, folyamatban van.

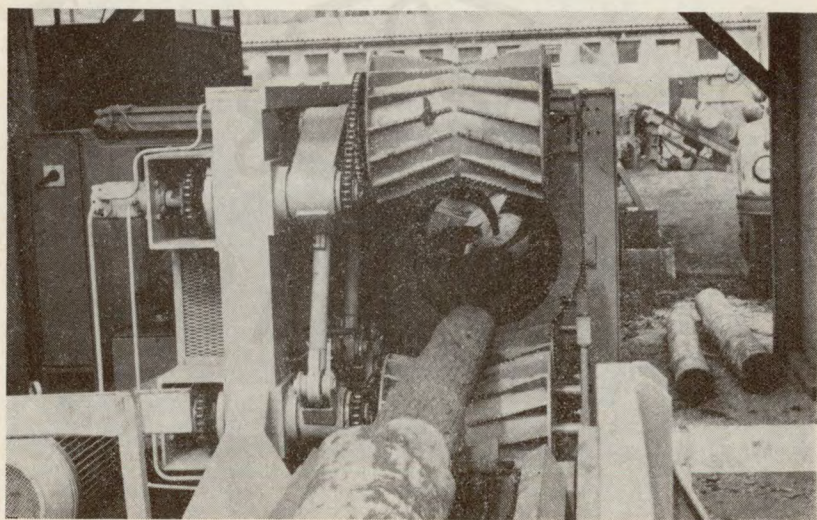


**Közelítés árbócdarus kötélpályával.
(Fotó Zsilvölgyi László)**



KR—3. Kérgezőgép

(Fotó: Szabó Győző)



KR—4. Rönkkérgező

(Fotó: Szabó Győző)



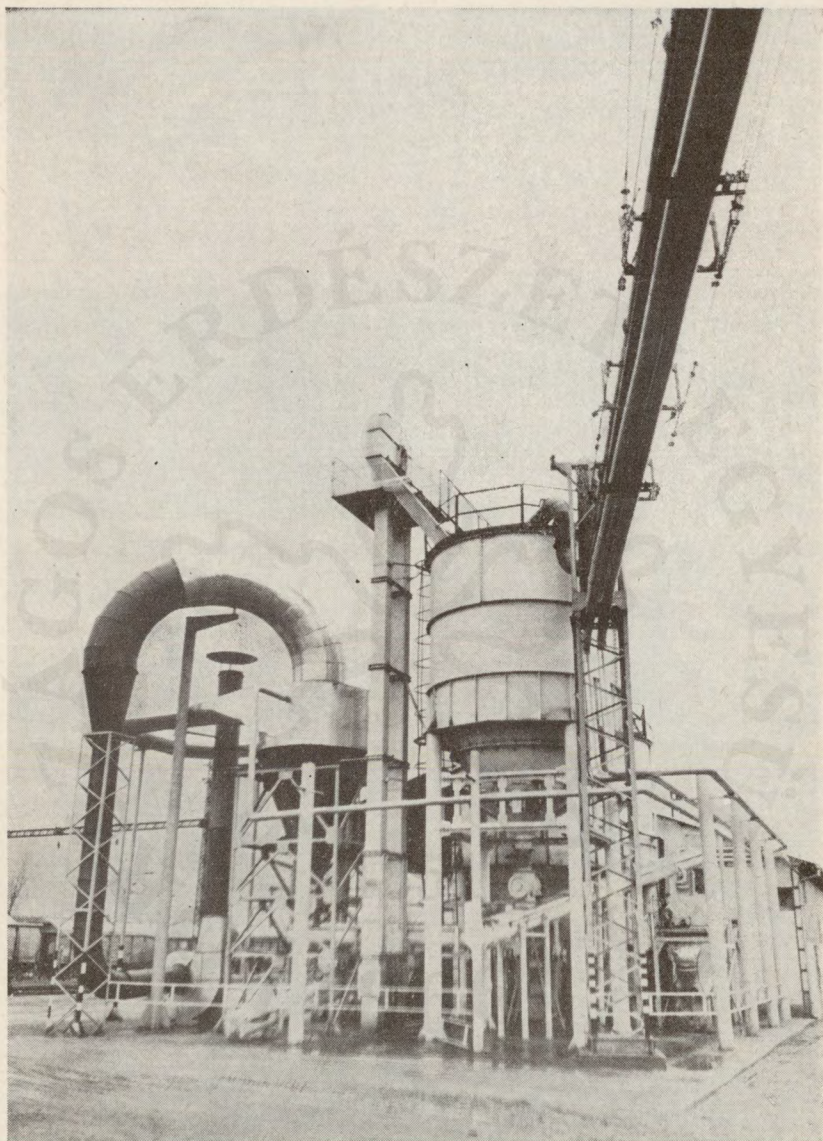
CHH 1.—V. Csúszó-gerendás hasítógép

(Fotó: Szabó Győző)



EA—03. Darus aprítógép

(Fotó: Szabó Győző)



Brikettáló üzem

(Fotó: Szabó Győző)



Brikettálás és csomagolás

(Fotó: Szabó Győző)



Kamaz + KCR—8014. rakodógép

(Fotó: Szabó Győző)

Gépjavítás:

Létrehoztuk az ágazat legkorszerűbb gépjavító bázisát. Meleg vizes mosóberendezés és diagnosztika teremti meg a javítás feltételeit. Három fokozatú karbantartási rendszert alkalmazunk. Minden járműre és gépre éves tmk-terv készül. A karbantartást a központi javítóműhelyen kívül erdészeti műhelyekben is végezzük.

A karbantartási rendszerhez szervesen csatlakozik a részegység-cserés javítási rendszer. A részegységeket saját felújító műhelyben újítjuk fel melyek raktározásra, majd újból felhasználásra kerülnek. A két rendszer együttes alkalmazása eredményezi, hogy a javítás átfutási ideje lényegesen lerövidül.

Fenti tevékenységen kívül jelentős, az import alkatrész kiváltását szolgáló felújító és gyártó tevékenység. Kiterjedten alkalmazuk az alkatrészek javításánál a korszerű fémporfelszórósos technológiát.

Gépgyártás:

Fejlesztési és gépgyártási tevékenységünket külön erre a célra létrehozott üzemünkben végezzük. Itt történik a kúpos hasító, saját fejlesztésű aprítógépek gyártása. Az energiaracionalizálási program keretében különböző teljesítményű az energetikai célú apríték égetésére alkalmas előtétüzelő berendezéseket fejlesztünk ki és végezzük azok sorozatgyártását.

Szabó Győző

A boksaszenítésről

--A faszén iránti kereslet az utóbbi 15 évben mind hazai, mind külföldi viszonylatban jelentősen megnövekedett, így erdőgazdaságunk területén is újra fellendült a faszénégetés munkája.

Hazai piacon a legnagyobb igény a kohászati üzemek részéről merül fel, míg exportra a szabad idő növekedésének hatására, első sorban a nyugati országokban elterjedt grillezés céljára kell belőle egyre többet szállítanunk, különböző nagyságú csomagolásban.

A szénégetés munkáját gazdaságossá teszi egyrészt az alacsonyabb rendű faválasztékok jobb értékesítési, másrészt e faanyag könnyebb szállítási lehetősége, ugyanis mint az köztudott, szenítéskor a fa eredeti súlya negyedrésszére csökken.

A szénégetés alkalmával a fát, úgynevezett erdei boksákban, levegőtől elzártan, 300—400 °C-on kell hevíteni. Ennek eredményeként nyert faszénen kívül keletkező egyéb melléktermékeket (faszesz, kátrány) a boksaszenítésnél nem hasznosítják.

A faszénégetés munkafolyamatai

A megfelelő hely kiválasztása: Boksahelyül olyan — a helyi szokásoktól függően — általában 40—60 m³ fa befogadására alkalmas, szélről védett, száraz területet választanak ki, ahol a közelben víz és a boksa takarásához szükséges anyag is található, s ahová az égetendő faanyagot lehetőleg nem túlzottan messziről kell odaszállítani.

A boksapad kialakítása: A boksát mintegy 5—8 m átmérőjű, enyhén lejtős (4—6%-os) kúp alakú, legalább 30 cm vastagon bedöngölt altalajra, az ún. boksapadra kell telepíteni, melynek anyaga legmegfelelőbb, ha agyag, homok és humuszos talaj keverékéből áll. Sem a tiszta agyag, sem a tiszta homoktalaj nem felel meg e célra, mert az egyikből túl „hideg”, a másikkból pedig túl „heves” lesz a boksapad. A fentiek szerint kialakított boksapadot körül kell árkolni.

A boksa takaróanyaga: Takaráshoz úgynevezett durva portakarót használnak. Durva takaróul hamu, száraz lomb, moha stb. szolgál. Erre kerül a portakaró, mely agyag, homok, humusz és faszénpor egyenlő arányú keverékéből áll, és szorosan befedi a boksát. (A takaróanyag keveréséhez is megfelelő gyakorlat és szakértelem szükséges.)

A boksa alakja, berakásának módja:

A boksa általában 5—8 m átmérőjű, 2—3 m magas félgömb alakú. Berakásának módja, illetve begyűjtésének helye szerint háromféle boksát különböztetünk meg, német, olasz és tót boksát. Nálunk az ún. „tót” boksa terjedt el.

A boksa berakásának kezdetén, először a „tűzfogót” alakítják ki. Ez úgy történik, hogy a boksapad közepén két db 1 méteres, s mintegy 5—6 cm vastag karót vernek be ferdén a földbe úgy, hogy azok egymástól 20—25 cm távol legyenek és felső végüknél keresztezzék egymást. A két karó közötti teret rőzsedarabokkal (20—25 cm-es) kell kitölteni. E köré rakjuk körkörösén a szénitendő, lehetőleg egyenletes vastagságú faanyagot. Ezek a tűzfogó közelében majdnem függőlegesen állanak, majd a berakással haladva, egyre inkább befelé dőlnek. Mivel a tót boksa begyűjtése alulról történik, az első sor berakása során kell az ún. gyűjtőcsatornát is kialakítani olyképpen, hogy a tűzfogótól sugár irányban egy vastag dorongot kell lefektetni a boksapadra, melyet azután folyamatosan kifelé kell húzni.

Az első szint berakása után kerül sor az emeleti rész kialakítására úgy, hogy először az első szintnek a tűzfogóhoz közelálló egyik fája bütűjén bevágást készítenek és ebbe függőlegesen, ék alakú hasítványt ütnek bele.

Ehhez enyhén befelé dőlve támaszkodnak a berakott fadarabok. Így a tűzfogó felett egy kúpalakú üreg alakul ki az emeleti rész közepén, amelyet apró széntörmelékkel és kis rőzsedarabokkal töltenek ki. A berakás ezután az első szintéhez hasonlóan folytatódik a boksa széléig.

Miután az emeleti rész elkészült, következik a boksa búbjának kialakítása. Először az emeleti rész közepére — a tűzfogó felett — apró faszenet, majd rőzséfát raknak, s erre kezdik rakni a szénitendő faanyagot felfelé haladva, s egyre inkább elfektetett helyzetben, míg a boksa a félgömb alakot meg nem kapja. A búb elkészítése után még el kell végezni az esetlegesen szükséges kiigazításokat. A réseket, hézagokat fával kell betömni.

A boksa takarása: A berakott boksát először durva, majd portakaróval fedik be, az emeleti rész azonban takaró nélkül marad. Ennek az ún. „koszorúnak” az a célja, hogy a boksa begyűjtésakor keletkező gőzök és gázok ezen keresztül eltávozhassanak.

A takarás megkezdése előtt, a boksa körül körben, a boksapadra hasábfákat raknak. Ezekre épül fel a takaró. Mivel a laza portakaró a boksáról lecsúszna, ezért a boksa oldalához lapos hasábfákat támasztanak vízszintes helyzetben körös-körül. Az így kiépített gyűrűt a boksához támasztott függőleges tűzifadarabok tartják fenn.



Készül a boksa

(Fotó: Zilahy Aladár)

A boksa begyújtása és a szenítés folyamata: A begyújtásra legalkalmasabb időpont a szélcsendes hajnal.

A begyújtás úgy történik, hogy egy hosszú száraz rúdfára kötött nyír és cseresznyefa kéreg-hasítványt meggyújtva a tűzcsatornába tolnak, majd 15–20 perc múlva eltávolítva, a tűzcsatornát fával betömik és portakaróval fedik be. 4–6 óra múlva fog tüzet a boksa. Mivel ez alatt az idő alatt (6 óra elteltével) a keletkezett gőzök és gázok a koszorún át már eltávoztak, a koszorút is be kell fedni portakaróval. Ezt követően a boksa 24 órán át lefolytott állapotban marad, hogy a tűz a búbba is feljuthasson. A búb elszenesedését a szénégető arról veszi észre, hogy a búb tetejére állva mindenütt ropogást hall. A begyújtás után 30–36 óra elteltével következik be a „tűzvezetés” ideje. Ez szelelőlyukak segítségével történik, amelyeket a búbnál kezdve lapátnyéllel ütnek a takarón.

A szelelőlyukakon át kiáramló gőz és füst színe jelzi a szenülés előhaladtát. Kezdetben fehérszínű (víz-gőz), majd szúrós, sárgaszínű gőz távozik (kátrány, faszesz). Ha a szelelőlyukon át kékszínű füst száll ki, ez a szenülés befejeztét, sőt esetleg azt is jelzi, hogy a már kiégett faszén parázslani kezd. Ekkor a szelelőlyukakat be kell tömni és újakat kell ütni, mígcsak a szenítés mindenütt be nem fejeződik.



Szenégető boksa a Bükk-fennsík

(Fotó: Zilahy Aladár)

A boksa állandó felügyeletet igényel. A portakaró a meleg hatására kiszárad, ezért azt vízzel kell meglocsolni és lapáttal ütogetve tömöríteni.

A szenítés közben a fa veszít térfogatából. Így azok a boksarészek, ahol a szenülés már megtörtént, összeesnek. Ez a folyamat azonban nem egyenletes. A boksában kisebb üregek keletkeznek, ahol a faszén levegővel érintkezve elégne. Ennek megakadályozását szolgálja a töltögetés, melynek során a keletkezett üregeket szénaprólékkal, fahulladékkal kell kitölteni. A töltögetést 24 óránként ismétlik meg.

Tekintettel arra, hogy a szenítés jelenleg — zömében nyers — egységes tűzifából (bükk, gyertyán, cser) történik, az égetés folyamata a boksák méretétől függően általában 10—14 napig tart. A boksa kiégése után 24 órával lehet hozzáfogni a boksa kioltásához. A portakarót eltávolítják, esetleg ezt a port a még izzó gócek eloltásához is felhasználhatják.

A szénégetés utolsó fázisa az ürítés. Ezt célszerűbb éjjel végezni, ekkor ugyanis könnyebb szemmeltartani a felparázsló széndarabokat, amelyeket kevés vízzel azonnal el kell oltani. A kivetett szén pihentetéséhez 24 óra szükséges.

A boksafaszén fűtőértéke: fafajtól függően 5800—7000 Cal/kg, illetve 24250—29260 KJ/kg.

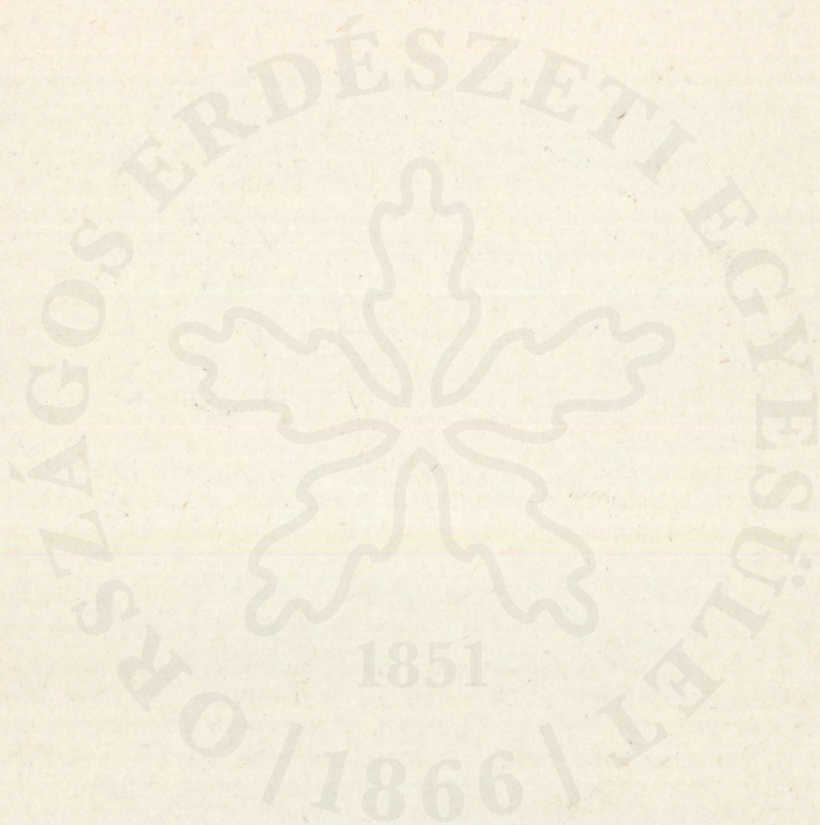
A faszéntermelés anyagszükséglete: 1 q boksafaszén égetéséhez — fafajtól függően — 0,5—0,6 m³ egységes tűzifa szükséges. A faanyag súlyához viszonyított átlagos kihozatal 22—25⁰/₀.

Minőségi előírás:

A jó minőségű boksafaszénnek teljesen kiégettnek, egyenletesen szenesedettnek, mély fekete színűnek, csengő hangúnak és minden idegen anyagtól mentesnek kell lennie. Papíron keménysége miatt alig hagy nyomot, törésfelületének fénylőnek, kékes színűnek és éles szélűnek kell lennie, törésfelületén jól felismerhetőek a fa évgyűrűi!

Mind a boksaszénítéssel, mind pedig a faszén csomagolásával kapcsolatban gyakorlati bemutatót fogunk tartani.

Béres Zoltán



OEE VÁNDORGYÜLÉS ÚTVONALA

